

STUDIEDAG POLITISERING VAN/IN HET SOCIAAL WERK

DATUM: DONDERDAG 11 OKTOBER 2018

FORMULE STUDENTEN: LES VOORAF + KEUZESESSIES 13.30 – 17.00

EXTERNEN: STUDIEDAG: 9.30-17.00

PLAATS: CAMPUS SINT-ANNAPLEIN 31 9000 GENT

ORGANISATIE: OPLEIDING BACHELOR SOCIAAL WERK ARTEVELDEHOGESCHOOL

Contactpersoon programma: bart.vanbouchaute@arteveldehs.be

SITUERING

Met deze studiedag gaan we dieper in op onze stelling dat alle sociaal werkers een 'beleidsgerichte rol' hebben. Nadenken over deze rol brengt ons immers onvermijdelijk bij de vraag naar de politieke opdracht van sociaal werk praktijken, en meer fundamenteel naar de vraag wat 'politiek' en 'aan politiek doen' dan wel mag betekenen voor sociaal werkers.

Vandaag is er nogal wat discussie over die politieke opdracht van het sociaal werk. De langdurige crisis van de welvaartsstaat wordt nog verscherpt door bezuinigingen en fiscale soberheid. Sociaalwerkpraktijken staan onder druk van tendensen naar neoliberalisering waarbij de garantie op sociale rechten in een welvaartsstaat verschuift naar de verantwoordelijkheid van het individu en zijn omgeving. Die ontwikkelingen worden kritisch bevraagd vanuit een hernieuwde aandacht voor 'structureel' of 'radicaal' sociaal werk.

Met deze studiedag komen we tussen in dit debat: wat kan 'aan politiek doen' en politisering voor sociaalwerkpraktijken vandaag betekenen? We begrijpen politisering in het sociaal werk als een praxis die 'de gevestigde orde' op concrete punten bevraagt en verstoort vanuit het besef dat elke bestaande maatschappelijke orde telkens opnieuw zorgt voor vormen van ongelijkheid en uitsluiting. Sociaalwerkpraktijken staan immers vaak op plaatsen waar dit tekort in de feiten aan het licht komt. Sociaal werkers brengen allerlei voorzieningen in onze welvaartsstaat vaak letterlijk naar de mensen maar zien tegelijk heel goed hoe mensen buiten de marges van die welvaartsstaat vallen. Die ambigue positie kan ertoe leiden dat de bestaande orde in onze samenleving in vraag wordt gesteld, door initiatieven van burgers en/of door sociaal werkers.

In een eerste luik gaan we algemeen in op fundamentele benaderingen van politisering en hun betekenis voor het sociaal werk. Voor de studenten wordt dit apart gepland in een les voorafgaand aan de studienamiddag. Voor externe deelnemers is dit het voormiddagprogramma.

In een tweede luik analyseren we in keuzesessies concrete processen van politisering in en van het sociaal werk. Met politisering **van** het sociaal werk verwijzen we naar dynamieken 'van onderuit' naar bestaande organisaties in het sociaal werk: mensen en grassrootsorganisaties stellen de bestaande orde, en dus vaak ook bestaande praktijken van sociaal werk in vraag. Politisering **in** het sociaal werk verwijst naar dynamieken vanuit praktijken van sociaal werk naar 'de bestaande orde': soms bevragen en verstoren praktijken van sociaal werk zelf ook de bestaande orde.

PUBLIEK

Naast de derdejaarsstudenten sociaal werk (enkel keuzesessies) zijn ook externe geïnteresseerden welkom voor deze studiedag: praktijkwerkers, leidinggevend en bestuurders uit alle domeinen van het sociaal werk, docenten en onderzoekers en andere geïnteresseerden. Snel inschrijven is de boodschap want we kunnen maximum 40 extra deelnemers ontvangen. De deelnemers betalen slechts 20 euro. Koffiepauzes en broodjeslunch is inbegrepen. Verder ontvangen de deelnemers ook een cahier over 'politiseren van/in het sociaal werk' dat werd samengesteld voor de leerstoel in onze opleiding in juni 2017.

PROGRAMMA

VOORMIDDAG: ENKEL EXTERNEN

9.15	Onthaal met koffie
9.30	Welkom en situering in de opleiding
<i>(Mark Paquêt)</i>
9.45	De politiserende opdracht van het sociaal werk in het postpolitieke tijdperk
<i>(Raf Debaene)</i>
11.00	Koffiepauze
11.15	Politiseren van/in/door het sociaal werk
<i>(Bart Van Bouchaute)</i>
12.30	Lunch

NAMIDDAG VOOR STUDENTEN EN EXTERNEN

13.30	Keuzesessies
	1. Ieders Stem telt... voor even?
<i>(Tim Vanhove met Lut Vael, Samenlevingsopbouw)</i>
	2. Kinderen in de jeugdhulp krijgen een stem
<i>(Wendy Eerdekens met jongeren, vzw Cachet)</i>
	3. Speak out(Repolitiseren in het jeugdwelzijnswerk
<i>(Reyhan Görgöz met Fleur Van Oyen, Uit de Marge)</i>
	4. Neoliberalisme: nieuw maakbaarheidsideaal in het sociaal werk?
<i>(Raf Debaene)</i>
	5. Onze nieuwe toekomst: self-advocacy van mensen met een beperking
<i>(Célien De Pauw met ONT)</i>
	6. 'Ceci n'est pas une patate': over documentaires en activisme
<i>(Frank Monsecour met Filip De Bodt, Climaxi)</i>
15.00	Koffiepauze
15.30	Keuzesessies (herneming)
17.00	Einde

9.30 Welkom & situering in de opleiding

Het thema van deze studiedag sluit aan bij de keuze in de opleiding Bachelor sociaal werk om de capaciteit tot beleidsgericht handelen uitdrukkelijk in het profiel van alle afstuderende sociaal werkers op te nemen. Door de uitbouw van een Sociaal Werk Academie wil de opleiding verder bewust deelnemen aan het maatschappelijk debat over de positionering van het sociaal werk.

Mark Pâquet is opleidingsdirecteur 'Bachelor in het sociaal werk' van de Arteveldehogeschool. Na studies sociaal werk en sociologie begon hij zijn loopbaan in de samenlevingsopbouw. Hij werd docent aan de Sociale Hogeschool KVMW te Gent en in 2014 directeur van de opleiding.

9.45 De politiserende opdracht van het sociaal werk in postpolitieke tijden

We leven in een postpolitiek tijdperk waarin politiek vervangen is door 'goed bestuur'. Volgens deze opvatting voeren sociaal werkers het beleid uit. Ze kunnen hoogstens enkele tekortkomingen in het sociaal beleid of sociale problemen signaleren aan hen die voor deze zaken wél bevoegd zijn.

In de lijn van de Franse filosoof Rancière stellen we die opvatting in vraag. In zijn visie kan politiek immers niet herleid worden tot het opzetten en behouden van een bepaalde sociale orde in de samenleving. Elke sociale orde installeert mensen op verschillende posities en houdt dus onvermijdelijk ongelijkheid en onrecht in. 'Aan politiek doen' betekent dan dat mensen als gelijken aan om het even wie het onvermijdelijke onrecht willen herstellen. Maar dit herstel zal leiden tot een nieuwe sociale orde, met nieuwe ongelijkheid en uitsluiting tot gevolg. Daarom kan 'politiek' alleen kortstondig, doelgericht en specifiek zijn.

Wat betekent dit voor sociaalwerkpraktijken? Sociaal werkers kunnen meer doen dan alleen de erkende onrechtvaardigheden herstellen. Ze kunnen ook buiten de kaders van die bestaande sociale orde denken en handelen. Sociaal werk kan dus kritisch zijn zonder in een utopie te geloven.

Raf Debaene is docent filosofie aan de opleiding sociaal werk van de Arteveldehogeschool. Vanuit zijn belangstelling voor de ideologische en politieke grondslagen van sociaal werk en onderwijs publiceerde hij onder meer 'Ieders talent maakt iedereen content' in: *Oikos* nr. 66, 3/2013 en 'Vermaatschappelijking van de zorg. Beschaven of besparen?' in: *Alert*, 2014(5):32-38.

11.00 Pauze

11.15 Politisering van/in/door het sociaal werk

Op basis van een voorlopige samenbundeling van denk- en onderzoekswerk dat in de voorbije jaren werd verricht gaan we in op wat de politieke opdracht van het sociaal werk kan zijn, wat 'aan politiek doen' dan precies kan betekenen en hoe processen van (de)politisering in het sociaal werk kunnen worden geanalyseerd. Politisering wordt bekeken als de verstoring van de bestaande orde vanuit de veronderstelling van de gelijkheid van iedereen met iedereen.

Bart Van Bouchaute studeerde sociaal-cultureel werk (IPSOC) en politieke wetenschappen (UGent) en doceert over politiek en beleid in de opleiding sociaal werk van de Arteveldehogeschool. Hij heeft interesse voor processen van politisering van en in het maatschappelijk middenveld. In dat middenveld is hij actief als bestuurslid en militant.

12.30 Lunchpauze

13.30-15.00 en 15.30-17.00 keuzesessies 'Politisering van/in het sociaal werk'

1. Ieders Stem Telt.... voor even?

De wachtlijst voor een sociale huurwoning, de hoge water- en energiefactuur, hulp van het OCMW, de zoektocht naar werk, een toereikend inkomen, de schoolrekening. Mensen die het moeilijk hebben, liggen hier wakker van. 'Ieders stem telt' geeft hen een megafoon in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober 2018.

In de Vlaamse steden en gemeenten slaan sociale organisaties de handen in mekaar om te ijveren voor een socialer beleid. Ze mengen zich actief in het verkiezingsdebat en schuiven beleidsprioriteiten naar voor die ze op de politieke agenda willen van de komende legislatuur. In Gent werkt 'Ieders stem telt' dit jaar voor het eerst met 'ambassadeurs', kwetsbare medeburgers die zelf hun schouders onder de campagne steken.

Tim Vanhove is docent en onderzoeker in de opleiding sociaal werk aan de Arteveldehogeschool. In 2017-2018 werkt hij aan een bachelorproject dat de duurzaamheid van dit soort grootschalige participatieprojecten wil verhogen en methodisch wil verstevigen.

Lut Vael is als coördinator van Samenlevingsopbouw Gent sterk betrokken bij de Ieders Stem Telt campagne, zowel in Gent als binnen de Vlaamse sector samenlevingsopbouw.

<https://samenlevingsopbouwgent.be/wie-zijn-wij/samenwerking/ieders-stemt-telt-2018/>

2. Kinderen in de jeugdhulp krijgen een stem

4

Participatie van alle burgers is een recht in onze samenleving. Ook in de jeugdhulp krijgen ouders en minderjarigen steeds meer spreekruimte, wordt er gezocht hoe zij kunnen participeren. Het 'Decreet Rechtspositie Minderjarigen' (van kracht sinds 1 juli 2006) geeft het kader voor de participatie van de minderjarigen. Hoe jonger het kind, hoe meer aarzeling we echter merken om ook hen een stem te geven en effectief te laten participeren. Er wordt nog vaak over hen in plaats van met hen gesproken, en dit zowel in wetenschappelijk onderzoek als in hulpverlening. Er wordt gebalanceerd tussen 'protection' en 'participation'.

Wat als we toch ook jongere kinderen aan het woord laten? Hoe kunnen wij hen die spreekruimte geven? Welke condities zijn hiervoor nodig? En wat vertellen zij ons? Het onderzoeksproject 'Het kind in de jeugdhulp' werpt hier een licht op. Twintig kinderen tussen zes en twaalf jaar met een traject in de jeugdhulp delen hun ervaringen en wensen met ons.

Daarnaast laten wij jongeren uit de jeugdhulp zelf aan het woord. Zij vertellen hoe zij hun stem (willen) laten horen. En zij leggen uit wat vzw Cachet, een groep voor en van jongeren in de jeugdhulp, hierin betekent.

Wendy Eerdeken, docent en onderzoeker aan de opleiding PBA sociaal werk van de Arteveldehogeschool verzorgt deze workshop samen met een jongere met ervaring in de jeugdhulp.

3. Speak Out! Repolitisering in het jeugdwelzijnswerk

Organisaties in het Vlaamse jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare jeugd stellen steeds opnieuw scherpe vormen van uitsluiting, stigmatisering en discriminatie van hun doelgroepen vast. Kritische jeugdwerkers pleiten voor een meer structurele benadering, die verder gaat dan het individueel weerbaarder maken van de jongeren om met die problemen om te gaan. Ze willen niet enkel belangenbehartiging doen in plaats van hun jongeren, maar de jongeren versterken om voor zichzelf te spreken als gelijkwaardige burgers. Om dit te ondersteunen, gaf hun overkoepelende organisatie *UitdeMarge* prioriteit aan repolitisering als een belangrijke uitdaging voor de werkingen: in een zestigtal Vlaamse steden en gemeenten worden politiserende projecten ontwikkeld en jeugdwerkers krijgen extra ondersteuning.

Op vraag van *UitdeMarge* hebben we in een onderzoeksproject/bachelorproject vier 'goede praktijken' geanalyseerd van politisering met jongeren. De resultaten zijn verwerkt tot tools voor de reflectie over en ontwikkeling van politisering in de praktijk van het jeugdwelzijnswerk.

Reyhan Görgöz is docent aan de opleiding PBA sociaal werk van de Arteveldehogeschool. Samen met Tim Vanhove en Bart Van Bouchaute werkte ze in juni 2018 een onderzoek/bachelorproject af over 'repolitisering in het jeugdwelzijnswerk'.

Fleur Van Oyen ondersteunt als stafmedewerker bij *UitdeMarge* het programma politisering.

4. Neoliberalisme: nieuw maakbaarheidsideaal in het sociaal werk?

Het is nauwelijks denkbaar dat een sociaal werker zich het label 'neoliberaal' met gerust geweten zou laten aanmeten. Besparingen in de sociale sector, unidimensioneel vrijemarktdenken, individuele responsabilisering, 'there is no such thing as society', managerialism: stuk voor stuk items die op uiterst gespannen staan met de identiteit van sociaal werk. Toch is het een feit dat sociaal werk in een omgeving evolueert waarin de neoliberale taal, denkbeelden en aanpak legio zijn. Daarom valt te vrezen dat ook binnen (de opleidingen) sociaal werk zelf de neoliberale kijk op mens en samenleving ongemerkt binnendringt. In deze sessie gaan we in op het 'neo' van het neoliberalisme en zoeken we of ook in (de opleidingen) sociaal werk – tegen beter weten en willen in - elementen van het liberaal discours binnensluipen.

Raf Debaene is gewezen docent filosofie aan de opleiding sociaal werk van de Arteveldehogeschool. Vanuit zijn belangstelling voor de ideologische en politieke grondslagen van sociaal werk en onderwijs deed hij in 2017-2018 onderzoek naar neoliberalisme in (de opleiding tot) het sociaal werk in het kader van een bachelorproject met studenten.

5. 'Onze Nieuwe Toekomst': self-advocacy van mensen met een beperking

'Onze Nieuwe Toekomst' (ONT) is een beweging van en voor mensen met een beperking. Hun doel is laten zien dat mensen met een beperking over eigen mogelijkheden, vaardigheden en een stem beschikken. De drijfveer achter hun missie is uitsluiting tegen gaan en de rechten van de mens verdedigen. Samen op weg naar een meer inclusieve samenleving waar ieders stem telt.

Vanuit die visie is ONT al een twintigtal jaar aan de slag om de maatschappij bewust te maken van de krachten en mogelijkheden van personen met een beperking. In het toenmalige zorgmodel was dit zeker niet vanzelfsprekend, en was ONT de luis in de pels van voorzieningen. Intussen sluit de opbouw van 'Perspectief 2020' en het persoonsvolgend budget dichterbij de visie van ONT. Het is nu aan de persoon met een beperking zelf om zijn noden en wensen te bepalen. Hierbij wil ONT personen met een beperking een stem geven zodanig dat zij zelf hun eigen levenspad kunnen bewandelen.

***Celien De Pauw** is als docent in de opleiding BPA sociaal werk van de Arteveldehogeschool verbonden aan de expertisecel 'personen met een beperking'. Leden van ONT sluiten aan voor deze sessie.*

6. "Ceci n'est pas une patate": over documentaires en activisme (o.v.)

Voor de documentaire 'Ceci n'est pas une patate' gingen documentairemakers Filip De Bodt en Geert Lenssens (Climaxi) in heel Europa op onderzoek uit om te zien wat de mensen die ons voedsel kweken beroert. Niet alleen onze eigen boeren getuigen over hun werk, maar ook landbouwers van ver over onze grenzen: van een Franse boerin die uitlegt hoe het platteland tot een woestijn hertekend wordt tot mensen uit Afrika en het Midden-Oost die de gevolgen van de Europese exportpolitiek voor hun lokale economie aanklagen: "De lokale landbouw wordt kapot gemaakt, en de slachtoffers vertrekken met gammele bootjes naar Europa". Gelukkig zijn er ook boeren die voor zichzelf opkomen: ze hebben geen nood meer aan veilingen of aan een grootschalige aanpak, en verkopen rechtstreeks aan de consument. Andersom kopen de klanten soms samen aan, of organiseren ze zich in voedselteams. Want allebei vinden ze eerlijke en kwaliteitsvolle voeding van levensbelang.

6

*Na de documentaire volgt een nabespreking met regisseur **Filip De Bodt (Climaxi)** over de documentaire en over de politiserende kracht van dit medium. Filip De Bodt was coördinator bij vzw 't Uilekot van 1982 tot 2013 en vanaf 2011 medewerker van vzw Climaxi. Zijn werkgebied: lokale politiek, klimaat, ecologie & economie, extreem-rechts. Moderator is **Frank Monsecour**, docent in de opleiding BPA sociaal werk, met duurzame ontwikkeling als interesseveld.*

17.00 Einde